

telijke overtuiging, op het hoogst wordt gediend, en die anderszits alleen in een zelfstandig volk tot volle ontplooiing kunnen komen".

Het kan niet de bedoeling zijn om door dezen zin de schuldbelijdenis van punt 1 te verzwakken en ook acht ik het niet waarschijnlijk, dat de opstellers bij de nationalist in het geveel probeeren te komen.

Maar waarom wordt dan de gevolgd zending-praktijk zoo met nadruk naar voren geschoven? De zending kan toch moeilijk zeggen, dat zij met die zelfstandigverklaring een initiatief heeft genomen, dat nu aan andere levenskringen ten voorbeeld gesteld wordt? Veeleer kan gezegd worden, dat die zelfstandigverklaring een noodzakelijk gevolg was van de voortschrijdende ontwikkeling der Indische maatschappij. Reeds Idenburg heeft gezegd, dat het beheer over Indië moest plaats vinden, niet alleen ten bate van Indië's bevolking, maar ook met hare medewerking. Op allerlei terrein is aan die gedachte uitvoering gegeven, ook vóór 1931.

Voorts acht ik de zijdelingsche beschuldiging, die in punt 3 tot het Christelijk volksdeel gericht wordt, alsof dat volksdeel een rechtmatig streven naar zelfstandigheid zou veroordeelen, niet gerechtvaardigd. Van een dergelijke veroordeeling is mij niets gebleken, terwijl ik toch zooveel mogelijk tracht op de hoogte te blijven van alles wat op Indië betrekking heeft. Zelf heb ik het streven naar zelfstandigheid niet alleen nooit veroordeeld, maar zelfs als een noodzakelijkheid beschouwd. Ook voor volken, die onder voogdij van een niet uit dat volk voortgekomen regeering staan, geldt m.i. „indien gij ook kunt vrij worden, gebruik dat liever". Waar ik er zoo over denk, zou een tegenovergestelde meening, indien die zich in de Christelijke kerk of bij de leiders der Christelijke politiek geopenbaard had, mij zeker ongevallen zijn. Alleen moet werkelijke zelfstandigheid en echte vrijheid niet verworpen worden met de „zelfstandigheid" en de „vrijheid" zooals zij door de revolutie beloofd worden. De revolutie schenkt het tegendeel van wat zij belooft.

Met eenige wijziging neem ik de bede aan het slot der verklaring over en ik bid dat God aan de bevolking van Indië een regeering schenke, die als dienare van Gods haar ten goede het zwaard niet tevergeefs draagt, opdat zij een stil en gerust leven leiden moge, in alle godzaligheid en eerbaarheid.

Niikerk.

C. C. DE VRIES.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

INDISCHE QUAESTIE.

In de geheel gevulde kleine zaal van ons gebouw te Kampen sprak op Maandag 25 Febr. 1946 Prof. Dr. F. C. Gerretson voor het Studentencorps F. Q. I. over de Indische kwestie. De praetor corporis, de heer Kamphuis opende de vergadering, las Romeinen 13 en ging voor in gebed.

In zijn openingswoord zei hij dat ernstige zaken ons bijeen brengen, de zaken van het Koninkrijk der Nederlanden.

Prof. Gerretson heeft Kampen eens genoemd: het bolwerk van het oer-Calvinisme. Calvinisten weten dat het gezag tenslotte verankerd ligt in de soevereiniteit Gods. Dat gezag wordt thans aangeast door dragers ervan en onderdanen, daarover willen we vanavond hooren. Prof. Gerretson kreeg daarna het woord: De vreugde over de verlossing van Nederland is overschaduwd door diepe smart. Af-scheiding van Indië, ondergang van het Koninkrijk. Blijkens de jongste Regeeringsverklaring heeft het Kabinet eigenmachtig het koninkrijk op termijn eenzijdig onbiddbaar verklaard, virtualiter ontbonden.

In 3 maanden tijds is afgebroken wat in 3 eeuwen was opgebouwd. De Regeering zegt: dit is te wijten aan de omstandigheden. In dat antwoord schuilt waarheid, maar het is niet de volle waarheid. Een Stoische wijze heeft eens het onderscheid gemaakt tusschen waarheid die wel en die niet in onze macht ligt. De houding van Engeland, Amerika en Japan hebben wij nooit in de hand gehad maar onze beginselen en de doorvoering daarvan ligt voor een belangrijk deel wel in onze macht. Groen heeft eens gezegd: Zeg mij wat er geleerd en geloofd is dan zal ik U zeggen wat er geschiedt zal. De ideeën en beginselen die eerst op de katheder geleerd zijn, worden op de kelen verwerkt, in dit geval: in de rimbos uitgevochten. Het zijn de staats vijandige beginselen, die nu doorwerken in de Indische politiek, zooals eens de beginselen der Girondijnen in de Fransche revolutie.

Aan de hand van de feiten, wat hier geponeerd werd, te bewijzen is sprake van hedenavond.

Het koninkrijk der Nederlanden is een eenheidsstaat: Kroon plus Staten-generaal maken de regeering van dit koninkrijk uit. Nederlandsch Oost-

Indië, Nederland, Suriname, Curaçao zijn als deelen van het ééne Rijk, aan het geheel ondergeschikt. Op hun beurt zijn deze deelen weer geleed. Nederland in provincies, Indië in gouvernemen, residenties enz. Artikel één van de Indische staats-regeling heeft de ondergeschiktheid van Indië aan het Rijk tot grondslag en uitgangspunt van het Indisch staatsbestuur gemaakt. De Gouverneur-generaal regeert immers (in naam der Kroon) over Indië met inachtneming van de wenken van den minister van Koloniën.

Intusschen werd het Indische volk geleidelijk meer opgevoed tot zelfbestuur. De wetten van 1922 en 1925 zijn daarvan het bewijs. De laatste fase in deze geleidelijke ontwikkeling werd ingeluid door de woorden van H. M. de Koningin zelf in Haar verklaring van 6 December 1942. Hierin werd volledig zelfbestuur aan Nederlandsch Oost-Indië toegekend en zijn deelgenootschap in de regeering van het koninkrijk in het uitzicht gesteld. Deze koninklijke verklaring werd door heel de natie goedgekeurd. Zoowel „De Waarheid" als „Trouw" publiceerden deze proclamatie van Indië's rechten-binnen-het-kader-van-het-koninkrijk met instemming.

Toch was deze instemming althans bij de partij, die haar totstandkoming mede had bevorderd, slechts schijnbaar. Om de praktijk van deze partij te kunnen doorzien is het noodzakelijk in de geschiedenis terug te gaan tot de theoretische discussie van geleerden tusschen de Hoogeschoolen van Utrecht enerzijds en Leiden met zijn succursale de rechts hoogeschool van Batavia. In 1830 was er een rustig principieel debat tusschen Proff. Logeman en Gerretson op een Indologen-conferentie. Hier kwam de tegenstelling der beginselen, reeds duidelijk uit. In hetzelfde jaar werd ook een club van ambtenaren in Batavia opgericht: „De Stuw". Zij, die in het huidige gebeuren een groote rol spelen waren toen lid van die club: Logeman, ter Haar, van de Plas, Krümer, Van Aschbeck, Van Mook, Fruin. In no. 1 van haar orgaan (15 Maart 1930) verklaarde zij zich voor de vorming van een Indisch gemeenbest. Reeds in no. 3 werd dit ideaal nader gedefinieerd. Een Indonesiër vroeg nadere inlichting: wat stelt de Stuw zich als einddoel voor?

De dominion-status, autonomie binnen het Rijk of volkomen onafhankelijkheid (dit laatste had Gerretson harikiri van den Nederlandschen Staat genoemd)? In antwoord op deze vraag werd als ideaal de volledige emancipatie van Indië binnen de wereldgemeenschap genoemd, geen staatsrechtelijke band dus meer tusschen Indië en Nederland maar enkel en alleen een volkenrechtelijke betrekking. Reeds in dit no. 3 van „De Stuw" was de eenige reactie op het standpunt van Gerretson, dat men hem gebrek aan werkelijkheidszin verweet: geen enkel zakelijk argument werd in het debat gebracht. Intusschen kreeg „Utrecht" gelijk, juist haar denkbeelden vinden we in de bekende verklaring van 1942. Nu rijst echter onmiddellijk de vraag naar het goed recht van het Nederlandsch gezag in Indië. Is zijn bestaan niet enkel uitvloeisel van Imperialisme? Spr. meent van nee, immers juist de moderne ontwikkeling van het staatsrecht heeft weer oog gekregen voor de onderscheiding van statelijke soevereiniteit en nationaliteit. Het nationaal zelfbewustzijn is in Indië zeer versterkt, maar dat houdt in geenendeels automatisch het recht in om de bestaande afhankelijkheid van het koninkrijk te verbreken en om de staatkundige onafhankelijkheid te verkrijgen.

De meening dat een aparte nationaliteit (cultureel, volkenkundig) het recht gaf op een eigen overheidsregeering, is ongekomen in het kamp der Revolutie. Zij rechtvaardigt dan ook den opstand, indien dit vermeende recht van een nationaliteit geen erkenning vindt. Vooral in de 19e eeuw is zij een belangrijk argument geweest bij staatkundige besprekingen. Na het Weener-congres komen telkens weer volkeren pleiten op hun recht tot vorming van een eigen staat. Een dergelijk geval deed zich voor bij den opstand der Grieken tegen Turkije. De Romantiek, die veel belangstelling had voor de nationaliteit deed haar invloed gelden. Toch werd ook in de historie langzamerhand duidelijk dat dit staatkundig deeliningsprincipe onhoudbaar was. Men denke aan de Balkan, waar het probleem der minderheden telkens weer een gereede aanleiding was voor gewapend conflict. Slechts een „paardenmiddel" bestaat er: de enclave's opruimen door gedwongen volksverhuizing. Vooral de Duitschers hebben dit toegepast in den tijd die nu vlak achter ons ligt. Van een Indonesische natie als een nationaal geheel te spreken is onjuist. Zij is een product van fantasie, evenals de „Belgische natie" van 1830 dat was. Toen fantaseerde men een Belgische volksheid om zich te kunnen losmaken van het koninkrijk der Nederlanden, nu dreigt hetzelfde zich te herhalen.

Het is een bekend feit dat b.v. Soendaneezen en Javanen niet in éénzelfden ploeg op de plantage's willen werken. Men laat zich veelal zelfs gemakkelijker besturen of commandeeren door een Nederlander dan door een Indonesiër, die uit een andere

nationaliteit afkomstig is. Indien men de nationaliteit dus zou nemen als criterium voor de staatkundige grenzen dan zou dit per consequentiam in Indië tot een ontzaggelijke versnippering aanleiding geven. Bovendien is het afwijzen van een vrijheid, die gebonden is binnen de grenzen van het koninkrijk der Nederlanden niet in overeenstemming met het huidige, inzicht in de staatkundige soevereiniteit. Julst na 1914 is men teruggelopen van de principiele ondeelbaarheid van de soevereiniteit (zie dissertatie van Fabius daarover) en teruggekeerd tot het Middeleeuwsch gedachten complex. Men ziet steeds meer in dat de soevereiniteit gradaties kent. De gedachte, die in de term soevereiniteit in eigen kring¹⁾ gelanceerd werd, vindt tegenwoordig erkenning. De positie van Friesland in de Middeleeuwen is een mooi voorbeeld van de gradueerbaarheid der soevereiniteit. De onafhankelijkheid van dit landschap wortelde in de afhankelijkheid van het Deutsche Rijksgesag. De opkomst van het Bourgondische vorstenhuis, dat als één van de eerste een politieke eenheid wilde smeden van een verzameling graafschappen, hertogdommen enz., was een symptoom van het ten einde loopen der Middeleeuwen. De moderne eenheidsstaat met zijn gecentraliseerde machtsuitoefening kwam op. Bodin was de groote theoreticus van de absolute monarchie, die alle politieke eigenbeschikkingen binnen de grenzen van een koninkrijk wilde opheffen (de praktijk bracht Lodewijk XIV). Niet alleen het afstaan van gezag binnen het kader van een rijk, wordt tegenwoordig beter dan vroeger gezien, ook in de rechtsorde der volkeren onderling ziet men in het afstand doen van sommige soevereine rechten heil; men denke aan de U. N. O.

Het blijkt dus dat de vrijzinnigheid met het proclameren van het beginsel der nationaliteit zeker niet zoo progressief is, als ze zich wel wil voorstellen. Het Utrechtsche standpunt heeft zijn zakelijke rechtvaardiging in de geschiedenis gekregen, het is modern en realistisch.

Logeman stond reeds in 1930 op het standpunt van Soekarno. De revolutie met de penhouder is altijd eerder dan die met het geweer. De pen-gun komt eerst, dan de sten-gun. Van Mook e.s. hebben hun denkbeelden gevormd en geleerd, nu brengen de extremisten van Soekarno ze in praktijk. Aan de vernietiging van den staat gaat weer vooraf de vernietiging van het staatsrecht. Wil men een schip doen stranden, dan ontdeedt men eerst het stuurwerk. Artikel één van de Indische staatsregeering is de snijl van de Rijkseenheid. Toen één van de leerlingen van Prof. Gerretson dit in een proefschrift genoteerd had kwam er felle kritiek van Prof. Logeman. Hij zeide dat het koninkrijk uit vier rechtsgemeenschappen bestond met vier eiren besturen. Als rudiment van de vroegere koloniale verhoudingen tusschen Nederland en Indië zag hij de functie van den minister van koloniën in het Rijkbestel. In werkelijkheid is de minister van Overzeesche gebiedsdeelen een representant van het koninkrijk, als in tegenstelling met den gouverneur-generaal, die de belangen van het Indische deel des koninkrijks dient te behartigen. De politieke spanning tusschen koninkrijk (geheel) en Indië (deel) worden opgevangen en gencutraliseerd in de correspondentie tusschen minister en gouverneur-generaal. Dat deze correspondentie tot de „arcana" behoorde in het staatsbestel is een zeer verstandige regeling te noemen, omdat hierdoor het ontstaan van een publiek conflict, met al den aanklaren van dien, als het uit motieven van zelfhandhaving en eer willen vasthouden aan eigen opvatting, voorkomen werd. Juist ook hieruit is het te verklaren, dat een werkelijk scherp conflict zoo uiterst weinig voorkomt. Zoals men in een werkelijk huwelijk reeds uit vrees voor conflict en uiteengaan, al zijn krachten inspannen om onderling strijd te voorkomen, zoo hoort het ook te wezen tusschen het koninkrijk en het deel Indië, die elkaar ontmoeten in de briefwisseling van minister en gouverneur-generaal. Zoals vermeld omtrent Logeman theoretisch de afhankelijkheid van den gouverneur-generaal; iedere daad van het „koninkrijk" in den persoon van den minister beschouwde hij als „abuse du pouvoir".

Een onverzoenlijk conflict tusschen minister en gouverneur-generaal kan slechts eindigen doordat de laatste aftreedt. Dit had kort geleden plaats, toen de uit Japansche gevangenschap teruggekeerde Jhr. Tjarda, het niet eens bleek met de politiek van de regeering.

Nu de praktijk van het de Rijkseenheid ondergraving begint:

Aanvankelijk werden de Nederlandsche bestuursambtenaren, na de bevrijding van de Japanners door Amerikaansche troepen, met vreugde ingehaald. In het Oosten van den Archipel waar de vijand het eerst verdreven werd hadden de bewoners, of afkeer van het Japansche barbarisme of zagen zij in dat

¹⁾ voorzover hiermee bedoeld is aan te duiden de autonomie der lagere overheidsinstanties: provincie, gemeente, of, C. Veenhof, Soevereiniteit in eigen kring, p. 43 e.v.

de geestel overbruggend. Hie van de Zee had gewer, veronderst dan in de ners zage Republiek systeem a toegepast: eigen bevo dreigt te g lastig mog

Daarna, Republiek der Pern staat u wacht of Japan dese men zich c durende de

Java wa king was van werke te verscha

In de een In de twee Westersche hij zich in volkingsov was, geen Soerabaja te benutte doordat he leven tever strielen stil bevolking t Men schat zijn van de mogelikeh brood te ve

het z.g. ras hun activi parallel z oorlogen a noodtoesta schafte vo religieuze heeft Jap

avontuuri appaart de capitula hebben ze Japanners. tegen en anderde d karakter, n poging. Di

dat de Jap matie hun zijn door d al wat bla richt zich c hebben doe heiligen o

nog te ste van religie bedraagt p vergeleken die op Jav

mogelijk m zoover, dat en nieman verheffen „schoonma instellinger der oorlog den door J

mouffleerde nemen. Dat capitulatie ingedeeld b de oorzaak bereid war de bezettin

voorziening oorlogsmoe Ook de in gekomen L

7 Septer af aan den leiding de van Mount men: de N recht en d wel weise maar dat v praten. W dan zou d als de Du

meening n kan alleen macht. He